

حوادث حیرت انگیز تاریخ جرم‌شناسی

۱- ماجرای تشکیل اداره امنیت و پلیس قضائی فرانسه

ناپلئون اول طی چند سال حکومت خود برکشور فرانسه، خدمات گرانبهایی برای این کشور انجام داد که یکی از آنها بنیان‌گذاری سیستم مدرن پلیس قضائی است. البته واضح است که ناپلئون شخصاً در اینگونه مسائل مداخله مستقیم نمی‌کرد، بلکه مشاورین ورزیده‌ای داشت که پیوسته میکوشیدند تا برای پیشرفت مملکت و تسهیل اداره امور آن بهترین طرحها و طرق اصلاحی را ارائه دهند. او نیز پس از بررسی و مطالعه طرحهای پیشنهادی، هرگاه یکی از آنها را مناسب و مفید تشخیص میداد، دستور انجام آنها صادر مینمود.

تشکیل اداره امنیت فرانسه که امروزه بنام اداره «امنیت ملی» معروف است، یکی از جمله امور جالبی است که در دوره ناپلئون کبیر صورت گرفته و نکته عجیبی که در تاریخچه تأسیس آن بچشم میخورد، همانا شخصیت خارق‌العاده و سرگذشت حیرت‌انگیز اولین رئیس و مؤسس آن است.

اوژن - فرانسوا - ویدوک^۱ - که بنیان‌گذار حقیقی این اداره است، در حقیقت خودش یکی از اوباش و ماجراجویان بزرگ حرفه‌ای بوده که در جوانی چندین بار بجرم ارتکاب اعمال مخالف قانون بزدان افتاده است.

اعمال عجیب و خارق‌العاده و ویدوک بقدری جالب بود که موجب الهام بالزاک نویسنده بزرگ فرانسوی در خلق پرسوناژ راهزنی بنام «ووترن»^۲ در کتاب «بابا-گوریو»^۳ شده است.

1- Sugene - Francois - VIDOCQ

2- Vautrin

3- perc Goriet

زندگی ویدوک تا سن ۵۳ سالگی همیشه بامسافراهای عجیب و حوادث حیرت‌انگیز گذشته است. او در سال ۱۷۷۵ در «آراس» مرکز استان (پادوبکاله) فرانسه بدنیا آمد. پدرش به‌شغل نانوائی اشتغال داشت ولی پسر جوان باین شغل توجهی نشان نداده ابتدا به‌دوره‌گردی و دست‌فروشی پرداخت و سپس مدتی در جرگه سپاهیان مزدور فرانسه بخدمت مشغول شد. آنگاه يك چند به‌ملوانی روی آورد و بالاخره پس از چند سال حرفه شعبده‌بازی و گرداندن عروسکهای خیمه‌شب بازی را پیشه خود ساخت.

در این هنگام بود که با دختر جوان و زیبایی طرح دوستی ریخت و مدتی باوی بسر برد؛ ولی یکروز متوجه شد که معشوقه‌اش را یکی از افسران سواره‌نظام از چنگش خارج کرده است. ویدوک جوان که تاب تحمل این اهانت را نداشت یکروز برسر راه افسر مذکور کمین کرد و او را بشدت مضروب و مجروح نمود. بزودی او را بجرم کتک‌کاری و مجروح کردن افسر ارتش بزندان انداختند. ولی هنوز مدت زیادی در زندان نمانده بود که با پوشیدن لباس یکی از نگهبانان زندان و مجروح کردن چند نفر دیگر از آنان موفق بفرار شد.

ویدوک پس از چند ماه ولگردی دوباره دستگیر و به‌زندان افتاد ولی این بار خود را از بالای برج مرتفع نگهبانی بدرون رودخانه پرآبی که در پای برج جریان داشت پرتاب کرده فرار نمود. باز هم دیری نپایید که بدست مأمورین انتظامی که همه‌جا در تعقیبش بودند گرفتار آمد و اینبار او را بجرم مضروب کردن يك افسر ارتش و مجروح کردن چند نگهبان زندان، و دست زدن بچندین فقره فرار از زندان به‌بیست سال حبس بااعمال شاقه محکوم کردند.

پس از صدور این حکم او را برای گذراندن دوران محکومیت و انجام کارهای اجباری بیکی از مستعمرات فرانسه فرستادند. ویدوک در آنجا چندین سال با عده‌ای از تبه‌کاران و مجرمین حرفه‌ای هم‌زنجیر بود و به‌سنگ‌شکنی و گل‌کشی و کارهای سخت و طاقت فرسای دیگر میپرداخت.

بالاخره در سال (۱۷۹۹) ویدوک برای آخرین بار موفق شد که از زندان گریخته خود را بپاریس برساند. در این شهر با قیافه مبدل و اسم جعلی به فروشندگی پرداخت و پس از چند سال کسب و کارش رونق گرفت و توانست مغازه‌ای برای فروش لباس ترتیب دهد. در این میان رفقای دوره زندانش او را شناخته و گاه‌بگاه برای اخاذی و گرفتن حق‌السکوت بسراغش می‌آمدند.

ویدوک که کم‌کم از دست این عده عاصی شده بود یکروز فکر جدیدی بسرش افتاد و تصمیم گرفت تا خود را از شر این افراد مزاحم نجات دهد.

بدینجهت یکروز نزد رئیس پلیس پاریس رفت و گفت در صورتیکه بقیه مدت زندانش بخشیده شود، حاضر است تمام اطلاعاتی را که طی سالیان دراز درباره

سارقین و تبه‌کاران حرفه‌ای جمع‌آوری کرده است در اختیار پلیس بگذارد و از آن پس نیز محرمانه با پلیس جهت برانداختن باندهای سارقین و کلاهبرداران حرفه‌ای همکاری کند. او ضمناً طرحی ارائه داد که مطابق آن پلیس می‌توانست کلیه دستجات دزدان و تبه‌کاران حرفه‌ای را مخفیانه و از طریق همکاری عده‌ای از اعضای همان باندها کنترل کرده و نقشه‌های آنان را قبل از اینکه بموقع اجراء گذاشته شود خنثی نماید.

پیشنهاد همکاری ویدوک در اداره پلیس پاریس پذیرفته شد و بدین‌طریق برای اولین بار سازمان کوچکی بنام «اداره امنیت» در دستگاه پلیس پاریس بوجود آمد که سرپرستی آنرا به او سپردند. این شخص پس از یک سلسله همکاریهای مستقیم و محرمانه با پلیس، جای خود را آنچنان در دستگاههای انتظامی آنزمان باز کرد که در سال ۱۸۱۰ رسماً ریاست اداره امنیت پاریس را باو سپردند.

ویدوک شعار خاصی داشت مبنی براینکه «فقط تبه‌کاران و مجرمین سابقه‌دار میتوانند با جنایتکاران و دسته‌های مجهز آنها مبارزه کرده و بر آنها فائق شوند». لذا به پیروی از همین عقیده اکثر همکاران خود را از میان دزدان و جانیان با سابقه‌ایکه مدت زندان خود را گذرانده و یا بجهتی مورد عفو قرار گرفته بودند، انتخاب میکرد.

درسال اول تشکیل اداره امنیت پاریس همکاران ویدوک چهارنفر و سال بعد هشت نفر و پس از چندی دوازده نفر و سپس برای تمام مدت باقیمانده تا پایان کار ویدوک همکاران او فقط بیست نفر بودند که او آنها را بدقت از میان محکومین حبس با اعمال شاقه و تبه‌کاران حرفه‌ای انتخاب کرده بود. مطابق آماری که پس از برکناریش منتشر شد ویدوک فقط ظرف یکسال با همکاری دوازده نفر از همین مجرمین، توانسته بود هشتصد و چهارده نفر از جانیان خطرناک و دزدان و کلاهبرداران حرفه‌ای را دستگیر و بدست مجریان قانون و عدالت بسپارد.

او با کمک همین همکاران خود توانست حتی بعضی از محله‌ها و کوچه‌های پاریس را که توسط عده‌ای از تبه‌کاران حرفه‌ای قرق شده بود و پلیس جرأت نزدیک شدن به آنها را نداشت خانه بخانه کنترل کرده و بزودی تمام محلات پاریس را از لوٹ وجود اینگونه جنایتکاران پاک و ریشه فساد را در آنجا قلع و قمع نماید. ویدوک علیرغم تمام انتقاداتی که در مطبوعات علیه او شدت گرفته بود، روزبروز دستگاه تحت ریاست خود را توسعه داد بطوریکه پس از بیست سال دستگاه تحت رهبری او بقدری گسترش یافت که اسم آن را از (اداره امنیت پاریس) به (سازمان پلیس قضائی فرانسه) تبدیل کردند. بدین‌طریق میتوان گفت که هسته اولیه قدیمی‌ترین سازمان پلیس قضائی جهان بدست ویدوک در اداره امنیت پاریس کار گذاشته شده است.

ویدوک برای دست یافتن به اسرار باندهای مجهز تبه‌کاران حرفه‌ای به حقه‌های مختلفی دست میزد که از آن میان سیستم گریم کردن و تغییر قیافه دادن

مأموران کسب خبر، داخل کردن مأمورین مخصوص به زندانهای عمومی، جهت حرف کشیدن از زندانیان، شریک شدن با راهزنان حرفه‌ای و نفوذ کردن در باندهای تبهکاران بمنظور وقوف از نقشه‌های آنها و خنثی کردن آن در وقت مقتضی... و نظایر آنها را میتوان نام برد.

ویدوک پس از قریب بیست سال فعالیت در سال ۱۸۲۳ بر اثر سرو صدای مطبوعات از طرفی و تغییر جهت سیستم انتظامی کشور فرانسه از طرف دیگر از کار برکنار گردید.

در این هنگام که سنین تقاعد او نزدیک شده بود، با استفاده از تجربیات ممتد خویش یک سرویس (کارآگاهی خصوصی) در پاریس دایر کرد. بدین ترتیب برای اولین بار در جهان شغل کارآگاهی خصوصی نیز توسط ویدوک در عداد مشاغل آزاد قرار گرفت و او با همکاری عده‌ای از همان مجرمین با سابقه، به افرادی که احتیاج بمراقبت و حفاظت از اموال خود داشته و یا به اطلاعاتی در موارد مختلف نیازمند بودند کمک می‌رساند.

ویدوک که مردی خودساخته و زرنگ و فعال بود پس از کناره‌گیری از کارهای دولتی علاوه بر افتتاح سرویس کارآگاهی خصوصی که درآمد چندانی نداشت تجارتخانه‌ای نیز دایر کرد و بکار معامله و سوداگری پرداخت. اوتوانست از اینراه ثروت و مکتبی هنگفت بیندوزد و اواخر عمر خود را تا سال ۱۸۵۷ در رفاه و آسایش مادی بسر برد.

پس از برکناری ویدوک از ریاست پلیس قضائی فرانسه ابتدا مدتی رؤسای پلیس فرانسه با بودن تبهکاران و مجرمین سابقه‌دار در دستگاه دولت مخالفت میکردند و بهمین جهت نیز تمام همکاران ویدوک را از کار برکنار کردند و عده جدیدی از اشخاص تحصیل کرده و مستعد را بنام (بازرس پلیس) بجای آنان گماشتند. ولی پس از چند سال مشاهده کردند که راندمان کار بازرسان پلیس به تنهایی چندان قابل توجه نیست و نتایج درخشانی را که ویدوک از همکاری مجرمین سابقه‌دار بچنگ آورده بود اینان نمیتوانستند بدست آورند. بنابراین دوباره جمعی از همکاران ویدوک را بکار دعوت کردند ولی بازرسان اختصاصی را نیز در جای خود باقی گذاشتند.

پس از آن تاریخ گرچه اداره پلیس قضائی فرانسه چندین بار تغییر نام داده و روز بروز هم گسترش بیشتری یافته است معذالک جانشینان ویدوک علاوه بر استخدام مأمورین رسمی بنام (بازرس پلیس) همواره عده زیادی از تبهکاران سابقه‌دار بعنوان اعضای رابط و گزارش دهنده استفاده کرده و میکنند.

از جمله کارهایی که ویدوک ابداع کرده و هنوز در دستگاه پلیس قضائی فرانسه مرسوم است آنستکه بازرسان پلیس هرچند روز یکبار برای سرکشی و شناختن زندانیان جدید به زندانها مراجعه میکنند. در این هنگام بدستور رئیس زندان کلیه زندانیان در حیاط زندان بصف میایستند و سپس با حرکات آرام در یک

دایره بزرگ شروع بقدم زدن میکنند و در اینحال هر يك از بازرسها سعی میکند که قیافه و اندام یکایک زندانیان را از نزدیک بدقت ملاحظه کرده و خطوط چهره و علائم او را از دیگران بازشناخته و بدینوسیله مجرمین حرفه‌ای را از مجرمین اتفاقی تشخیص دهد.

کار دیگری که ویدوک بنیان‌گزار آن بوده فراهم کردن آرشیو مخصوص اطلاعات محرمانه درباره مجرمین سابقه‌دار است. امروزه در سالن بزرگی که در مرکز اداره کل پلیس فرانسه واقع است قریب شش میلیون فیش‌محرمانه مربوط به مجرمین با سابقه حفظ و نگهداری میشود و روز بروز هم پرتعداد این فیشها افزوده میگردد. پس از اختراع فن عکاسی از سال ۱۸۴۰ به بعد که در یکی از زندانهای بروکسل (بلژیک) برای اولین بار عکس زندانیان را برای ضبط در پرونده آنان برداشتند، پلیس قضائی فرانسه نیز این روش جدید را پذیرفته و برای تکمیل پرونده مجرمین سابقه‌دار دستور داده شد که عکس تمام زندانیان به فیشهای محرمانه مربوط به آنان الصاق شود. از آن روز تاکنون تمام فیشهای آرشیو محرمانه پلیس عکس‌دار هستند و از این طریق کمک‌های زیادی در راه بازشناختن مجرمین سابقه‌دار ببازرسان پلیس انجام شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی